

Brüssel, 4.1.2019
COM(2018) 848 final

**KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

**Euroopa Liidu teise rakenduskava läbivaatamise ja ajakohastamise kohta kooskõlas
püsivaid orgaanilisi saasteaineid käsitleva määruse nr 850/2004 artikli 8 lõikega 4**

{SWD(2018) 495 final}

1. SISSEJUHATUS

Püsivate orgaaniliste saasteainete Stockholmi konventsioon¹ võeti vastu 2001. aasta mais Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Keskkonnaprogrammi (UNEP) raames. Euroopa Liit ja tema liikmesriigid² on konventsiooni osalised³ ning konventsiooni sätteid on rakendatud liidu õiguses Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EÜ) nr 850/2004⁴ (edaspidi „püsivate orgaaniliste saasteainete määrus“).

Kooskõlas Stockholmi konventsiooni artikliga 7 peab iga konventsiooniosaline:

- a) töötama välja ja seadma eesmärgiks viia ellu kõnealuse konventsiooni kohaste kohustuste rakendamise kava;
- b) saatma oma rakenduskava konventsiooniosaliste konverentsile kahe aasta jooksul alates kuupäevast, mil konventsioon tema suhtes jõustub, ning
- c) vaatama läbi ja vajaduse korral ajakohastama perioodiliselt seda rakenduskava viisil, mis nähakse ette konventsiooniosaliste konverentsi otsusega.

Esimene Euroopa rakenduskava pealkirjaga „Ühenduse rakenduskava“ töötati välja 2007. aastal (SEK (2007) 341)⁵. Rakenduskava ajakohastati 2014. aastal „Liidu rakenduskavaga“ (COM (2014) 306 final). Teise rakenduskava läbivaatamine ja ajakohastamine on muutunud vajalikuks, et täiendavalt 1) tegeleda mitmete uute püsivate orgaaniliste saasteainete lisamisega Stockholmi konventsiooni ning 2) pöörata tähelepanu selles valdkonnas saavutatud tehnilistele ja õigusloomealastele edusammudele.

Uue rakenduskava koostamisel on nõu peetud liikmesriikide pädevate asutuste, tööstusharu, keskkonnaorganisatsioonide ja üldsusega.

Rakenduskava esitatakse Stockholmi konventsiooni sekretariaadile kooskõlas Euroopa Liidu kui konventsiooniosalise kohustustega.

2. PÜSIVAD ORGAANILISED SAASTEAINED

Püsivad orgaanilised saasteained on keemilised ained, mis säilivad keskkonnas, bioakumuleeruvad ning kujutavad märkimisväärset riski inimeste tervisele ja keskkonnale. Neid saasteaineid veetakse üle rahvusvaheliste piiride allikatest kaugemale ja kuhjuvad isegi piirkondades, kus neid pole kunagi kasutatud või toodetud. Püsivad orgaanilised saasteained kujutavad ohtu keskkonnale ja inimeste tervisele kogu maailmas, kuid näiteks ELis on püsivate orgaaniliste saasteainete neelajateks Arktika, Balti ja Alpide piirkonnad. Nende ainete tootmise, kasutamise ning heite vähendamiseks ja kõrvaldamiseks on vajalik rahvusvaheline tegevus. Rahvusvahelistes püsivate orgaaniliste saasteainete õigusaktides käsitletud ainete loetelu on esitatud tabelis 1.

¹ http://www.pops.int/documents/convtext/convtext_en.pdf.

² Üks ELi liikmesriik (Itaalia) ei ole veel konventsiooni ratifitseerinud.

³ Nõukogu 14. oktoobri 2004. aasta otsus, mis käsitleb püsivate orgaaniliste saasteainete Stockholmi konventsiooni sõlmimist Euroopa Ühenduse nimel (2006/507/EÜ) (ELT L 209, 31.7.2006, lk 1).

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 850/2004 püsivate orgaaniliste saasteainete kohta ning millega muudetakse direktiivi 79/117/EMÜ (ELT L 158, 30.4.2004, lk 7).

⁵ http://ec.europa.eu/environment/pops/pdf/sec_2007_341.pdf

3. PÜSIVAD ORGAANILISI SAASTEAINEID KÄSITLEVAD RAHVUSVAHELISED LEPINGUD

3.1. ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni (UNECE) püsivate orgaaniliste saasteainete protokoll⁶

UNECE piiriülese õhusaaste kauglevi konventsiooni protokoll püsivate orgaaniliste saasteainete kohta (edaspidi „püsivate orgaaniliste saasteainete protokoll“) võeti vastu 24. juunil 1998 Taanis Aarhusis. Selles protokollis käsitletakse praegu 16 ainet, mille hulka kuuluvad 11 pestitsiidi, kaks tööstuskemikaali ja kolm juhuslikku kõrvalsaadust. Protokoll lõppeesmärk on lõpetada püsivate orgaaniliste saasteainete mis tahes eraldumine, heide ja kadu.

Protokolliga keelatakse nimekirjas loetletud kemikaalide tootmine ja kasutamine – kas kohe või hilisemas etapis – ja protokoll sisaldab sätteid, kuidas käidelda nendest kemikaalidest koosnevaid või neid sisaldavaid jäätmeid. See kohustab osalejaid vähendama oma dioksiinide, furaanide, polütsükliliste aromaatsete süsivesinike (PAHid) ja heksaklorobenseeni (HCB) heidet ning kehtestab konkreetseid heite piirnormid olme-, ohtlike ja meditsiinijäätmete põletamisele.

3.2. Stockholmi konventsioon

Stockholmi konventsioon püsivate orgaaniliste saasteainete kohta võeti vastu 2001. aastal ja jõustus 2004. aastal. See edendab üleilmset tegevust esimese kaheteistkümne püsiva orgaanilise saasteainega võitlemisel, mille üldeesmärk on kaitsta inimeste tervist ja keskkonda püsivate orgaaniliste saasteainete eest, ning kohustab konventsiooniosalisi võtma meetmeid, et kõrvaldada või vähendada püsivate orgaaniliste saasteainete eraldumist keskkonda. Eraldi on viidatud 1992. aasta Rio de Janeiro keskkonna- ja arengudeklaratsiooni põhimõtte 15 sätestatud ettevaatusprintsipile. Kõnealust põhimõtet rakendatakse konventsiooni artikliga 8, milles on sätestatud eeskirjad täiendavate kemikaalide lisamiseks Stockholmi konventsiooni.

Stockholmi konventsiooni A lisas on praegu loetletud 22 kemikaali, mille suhtes kohaldatakse tootmise ja kasutamise keeldu, välja arvatud üldiste või spetsiifiliste erandite puhul. Lisaks on Stockholmi konventsiooni B lisa kohaselt rangelt piiratud DDT (pestitsiid, mida kasutatakse endiselt paljudes arengumaades) tootmine ja kasutamine. PFOSi, selle soolade ja PFOSFi suhtes kehtivad teatud erandid ja heakskiidetud kasutusviisid.

Üldiste eranditena on lubatud laboratoorsed uuringud, kasutamine etalonainena ning toodetes ja esemetes esinev juhuslik jälgsaaste. Erandite alla kuuluvad ka püsivaid orgaanilisi saasteaineid sisaldavad tooted, mis toodeti või mida juba kasutati enne vastava kohustuse jõustumise kuupäeva, tingimusel et konventsiooniosalised esitavad Stockholmi konventsiooni sekretariaadile teabe selliste toodete kasutusviiside kohta ja jäätmete käitlemise riikliku tegevuskava.

C lisas loetletud juhuslikult toodetud kõrvalsaaduste (dioksiinid, furaanid, PCBd, PeCB, HCB ja alates 2016. aasta detsembrist PCNid) keskkonda sattumist tuleb pidevalt minimeerida ja lõppeesmärgiks peaks võimaluse korral olema nende täielik kõrvaldamine. Vastavalt C lisale peavad konventsiooniosalised edendama ja kooskõlas oma tegevuskavadega nõudma uute saasteallikate puhul parima võimaliku tehnika kasutamist oma suurte saasteallikate kategooriates, mis on kindlaks määratud Stockholmi konventsiooni C lisa II ja III osas.

⁶ ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni (UNECE) piiriülese õhusaaste kauglevi 1979. aasta konventsiooni protokoll püsivate orgaaniliste saasteainete kohta, http://www.unece.org/env/lrtap/pops_h1.htm

Samuti nähakse Stockholmi konventsiooniga ette püsivaid orgaanilisi saasteaineid sisaldavate või nendest koosnevate varude identifitseerimine ja ohutu käitlemine. Jäätmed, mis sisaldavad püsivaid orgaanilisi saasteaineid, koosnevad neist või on nendega saastunud, tuleb kõrvaldada sellisel viisil, et neis sisalduvad püsivad orgaanilised saasteained hävivad või muunduvad pöördumatult, nii et neil ei ole enam püsivate orgaaniliste saasteainete omadusi. Kui see ei ole keskkonnamõju seisukohast parim valik või kui püsivate orgaaniliste saasteainete sisaldus on väike, tuleb jäätmed kõrvaldada mõnel muul keskkonnahoidlikul viisil. Kõrvaldamistoimingud, mis võivad viia püsivate orgaaniliste saasteainete taastamise või taaskasutamiseni, on sõnaselgelt keelatud. Jäätmesaadetiste puhul tuleb arvesse võtta asjakohaseid rahvusvahelisi eeskirju, norme ja suuniseid, nagu 1989. aasta ohtlike jäätmete riikidevahelise veo ja nende kõrvaldamise kontrolli käsitlev Baseli konventsioon.

Tabel. 1 Ülevaade rahvusvahelisel tasandil reguleeritud püsivatest orgaanilistest saasteainetest; Stockholmi konventsiooni alla kuuluvad uued püsivad orgaanilised saasteained (alates 2009. aastast) on tähistatud halliga

Aine	CASi nr	Loetletud Stockholmi konventsioonis	Loetletud UNECE püsivate orgaaniliste saasteainete protokollis	Loetletud ELi püsivate orgaaniliste saasteainete määruses
Tahtlikult toodetud püsivad orgaanilised saasteained				
Aldriin	309-00-2	A lisa	Jah	Jah
Klordaan	57-74-9	A lisa	Jah	Jah
Kloordekoon	143-50-0	A lisa	Jah	Jah
Diöldriin	60-57-1	A lisa	Jah	Jah
Endosulfaan	959-98-8 33213-65-9 115-29-7 1031-07-8	A lisa	Ei	Jah
Endriin	72-20-8	A lisa	Jah	Jah
Heptakloor	76-44-8	A lisa	Jah	Jah
Heksabromobifenüül (HBB)	36355-01-8	A lisa	Jah	Jah
Heksabromotsükloodekseen (HBCDD)	25637-99-4 3194-55-6	A lisa	Ei	Jah
Heksabromodifenüüleete r ja heptabromodifenüüleeter	68631-49-2 207122-15-4 446255-22-7 207122-16-5 ja muud	A lisa	Jah	Jah
				Jah
Heksaklorobenseen (HCB)	118-74-1	A lisa	Jah	Jah
α-heksaklorotsükloheksaan *	319-84-6	A lisa	Jah: Heksaklorotsükloheksaan (HCH; CASi nr 608-73-1 ⁷), sealhulgas lindaan (CASi nr: 58-89-9)	Jah (kõik isomeerid, sealhulgas lindaanis leiduv γ-HCH)
β-heksaklorotsükloheksaan *	319-85-7	A lisa		
Lindaan*	58-89-9	A lisa		
Mireks	2385-85-5	A lisa	Jah	Jah
Pentaklorobenseen	608-93-5	A lisa	Jah	Jah
Pentaklorofenool (PCP)	87-86-5	A lisa	Ei	Ei
Polüklooritud bifenüülid (PCB)	Kõikidel PCBdel ja nende segudel	A lisa	Jah	Jah

⁷ See CASi nr hõlmab α-, β-, γ-, δ- ja ε-HCH isomeeride segu.

Aine	CASi nr	Loetletud Stockholmi konventsioonis	Loetletud UNECE püsivate orgaaniliste saasteainete protokollis	Loetletud ELi püsivate orgaaniliste saasteainete määruses
	on erinevad CASi numbrid			
Tetrabromodifenüüleeter ja pentabromodifenüüleeter	5436-43-1 60348-60-9 ja muud	A lisa	Jah	Jah
Toksafeen	8001-35-2	A lisa	Jah	Jah
DDT	50-29-3	B lisa	Jah	Jah
Perfluorooktaansulfoonh ape, selle soolad ja perfluorooktaansulfonüü lfluoriid	1763-23-1 s, 307-35-7 ja muud	B lisa	Jah	Jah
SCCPd – lühiahelalised klooritud parafiinid	85535-84-8	Ülevaatamisel	Jah	Jah
HCBD – heksaklorobutadien	87-68-3	A lisa	Jah	Jah
PCN – polüklooritud naftaleenid	Kõikidel PCNidel ja nende segudel on erinevad CASi numbrid	A lisa	Jah	Jah
Juhuslikult toodetud püsivad orgaanilised saasteained				
Polüklooritud dibenso- <i>p</i> - dioksiinid (PCDD)	1746-01-6	C lisa	Jah	Jah
Polüklooritud dibensofuraanid (PCDF)	1746-01-6	C lisa	Jah	Jah
Heksaklorobenseen (HCB)	118-74-1	C lisa	Jah	Jah
Pentaklorobenseen	608-93-5	C lisa	Jah	Jah
Polüklooritud bifenüülid (PCBd)	Kõikidel PCBdel ja nende segudel on erinevad CASi numbrid	C lisa	Jah	Jah
PCN – Polüklooritud naftaleenid	Kõikidel PCNidel ja nende segudel on erinevad CASi numbrid	C lisa	Jah	Ei
Polütsüklilised aromaatsed süsivesinikud (PAHid)	207-08-9 ja muud	Ei	Jah	Jah

* Lindaan, α - ja β -heksaklorotsükloheksaan, samuti kloordekoon ja heksabromobifenüül on vastavalt Stockholmi konventsioonile uued püsivad orgaanilised saasteained, kuid on juba reguleeritud püsivate orgaaniliste saasteainete protokollis ja ELi püsivate orgaaniliste saasteainete määrusega.

4. ELI PÜSIVATE ORGAANILISTE SAASTEAINETE RAKENDUSKAVA EESMÄRK

Stockholmi konventsioon näeb kõigile konventsiooniosalistele ette kohustuse töötada välja ja viia ellu Stockholmi konventsiooni kohaste kohustuste rakendamise kava. Euroopa Liidu jaoks on see kohustus väljendatud püsivaid orgaanilisi saasteaineid käsitleva määruse (EÜ) nr 850/2004 artiklis 8. Seetõttu on liit 2007. aastal välja töötanud rakenduskava püsivate orgaaniliste saasteainete jaoks, hõlmates ka neid aineid, mis kuuluvad UNECE püsivate orgaaniliste saasteainete protokollis⁸.

Rakenduskava üldeesmärk ei ole täita ainult juriidilisi kohustusi, vaid hinnata ka senist tegevust ning sätestada strateegia ja tegevuskava liidu edasiste meetmete tarvis, mis on

⁸ SEK (2007) 341.

seotud Stockholmi konventsiooni ja/või UNECE püsivate orgaaniliste saasteainete protokolliga kantud püsivate orgaaniliste saasteainetega.

Seega on liidu rakenduskava eesmärgiks:

- läbi vaadata olemasolevad püsivate orgaaniliste saasteainetega seotud liidu tasandi meetmed;
- hinnata nende tõhusust ja piisavust Stockholmi konventsiooni kohustuste täitmisel;
- määrata kindlaks vajadus täiendavate liidu tasandi meetmete järele;
- kehtestada kava täiendavate meetmete rakendamiseks;
- teha kindlaks ja tugevdada seoseid ja võimalikku koostoimet püsivate orgaaniliste saasteainete haldamise ning muu keskkonnapoliitika ja teiste poliitikavaldkondade vahel ning
- suurendada teadlikkust püsivatest orgaanilistest saasteainetest ja nende kontrollimeetmetest.

5. LISATUD KOMISJONI TALITUSTE TÖÖDOKUMENDI KOKKUVÕTE

Komisjoni talituste töödokumendis sätestatakse Stockholmi konventsiooniga nõutud liidu kolmas rakenduskava. Teise rakenduskava läbivaatamisel ja ajakohastamisel käsitleti uute püsivate orgaaniliste saasteainete lisamist Stockholmi konventsiooni ning tehnika ja õigusloome arengut selles valdkonnas.

Sissejuhatuses antakse ülevaade püsivate orgaaniliste saasteainete määrase kohaldamisest rahvusvahelises õigusraamistikus, sealhulgas esitatakse UNECE püsivate orgaaniliste saasteainete protokolliga ja Stockholmi konventsiooni kokkuvõte.

2. peatükis vaadeldakse praegust olukorda seoses kohustustega, mida EL peab ülalnimetatud rahvusvahelise raamistiku osalisena täitma. Selles kirjeldatakse ELi kehtestatud asjakohaseid õigusakte ja nende rakendamist toetavaid finantsinstrumente.

EL on vastu võtnud mitu püsivate orgaaniliste saasteainetega seotud seadusandlikku meetet, mis käsitlevad nii Stockholmi konventsiooni kui ka UNECE püsivate orgaaniliste saasteainete protokolliga eesmärke, ning rakendab neid meetmeid. Peamine õigusakt on määrus (EÜ) nr 850/2004 püsivate orgaaniliste saasteainete kohta, mis jõustus 20. mail 2004. Nimetatud määrust on mitu korda muudetud, et lisada uusi aineid ning kehtestada kontsentratsiooni piirnorm jäätmetes.

Muud kemikaale käsitlevad õigusaktid täiendavad püsivate orgaaniliste saasteainete määrust Stockholmi konventsiooni ja püsivate orgaaniliste saasteainete protokolliga kohustuste täitmisel, kindlustades, et rakendatakse püsivate orgaaniliste saasteainete ekspordikeeldu, et lubatud import ja eksport on Stockholmi konventsiooni eeskirjadega kooskõlas, et püsivad orgaanilised saasteained kogutakse kokku ja hävitatakse pöördumatult ning et ennetatakse püsivate orgaaniliste saasteainete omadustega kemikaalide tootmist ja turustamist.

Toidus ja söödas ning keskkonnas esinevate püsivate orgaaniliste saasteainete seire põhineb erinevatel õigusaktidel ja toimub mitme programmi raames. Euroopa saasteainete heite- ja ülekanderegister (E-PRTR) hõlbustab üldsuse juurdepääsu keskkonnateabele. See hõlmab 91 saasteainet ja 65 majandustegevust ning rakendab läviväärtusi paljudele saasteainetele, sealhulgas püsivatele orgaanilistele saasteainetele.

Kemikaalide seire teabeplatvormi (IPChem) andmete eesmärk on lihtsustada juurdepääsu seireandmetele, sealhulgas püsivaid orgaanilisi saasteaineid käsitlevale teabele. See koondab seireandmestikud avalikult kättesaadavatesse moodulitesse. IPChem on väärtuslik vahend teadlastele ning võimaldab kiiresti ja lihtsalt leida ristviiteid erinevate andmestike vahel.

Liidul on mitu finantsinstrumenti, millega toetatakse rahaliselt Stockholmi konventsiooni elluviimist nii liidus kui ka rahvusvahelisel tasandil ning püsivate orgaaniliste saasteainetega seotud probleemide uurimist. Liit rahastab ka rahvusvahelisi vahendeid, sealhulgas konventsiooni sekretariaadi toetust.

3. peatükis antakse üldhinnang püsivate orgaaniliste saasteainete kohta Euroopa Liidus seoses nende tootmise, kasutamise ja turuleviimisega ning olemasolevate varude ja jäätmeevooga saastamisega. See peatükk põhineb peamiselt liikmesriikide koostatud aruannetel ja rakenduskavadel.

4. peatükis esitatakse põhjalik analüüs iga üksiku Stockholmi konventsioonist tuleneva kohustuse kohta, mis mõjutab püsivate orgaaniliste saasteainete reguleerimist ELis. Selle analüüsi alusel on komisjon määranud kindlaks 25 tehnilist meetet, et tõhustada Stockholmi konventsioonist tulenevate ELi kohustuste täitmist.

Peatükid 3 ja 4 näitavad, et Stockholmi konventsioonis või püsivate orgaaniliste saasteainete protokollis loetletud ja enne 2008. aastat ELi määrusega reguleeritud ainete (vanad püsivad orgaanilised saasteained) kasutamine on ELis järk-järgult lõpetatud. Vanu püsivaid orgaanilisi saasteaineid võib leida veel vaid toodetes, mis valmistati ja lasti turule enne püsivate orgaaniliste saasteainete määruse jõustumist, ning samuti on lubatud nende ainete kasutamine standarditena teadusuuringutes. Mõlemad kasutusviisid kuuluvad Stockholmi konventsiooni ja püsivate orgaaniliste saasteainete määruse üldiste erandite alla.

Ajavahemikul 2009–2015 Stockholmi konventsiooni või püsivate orgaaniliste saasteainete protokolliga kantud uued ained lisati hiljem püsivate orgaaniliste saasteainete määrusesse. Nende ainete suhtes kehtisid ELis juba enne nende nimekirja kandmist ranged piirangud või keelud ning püsivate orgaaniliste saasteainete määruse uute muudatustega üksnes karmistati teatavaid varasemaid piiranguid, et täita uusi rahvusvahelisi kohustusi.

Mõnda ELi liikmesriiki imporditi hävitamise ja kõrvaldamise eesmärgil püsivaid orgaanilisi saasteaineid sisaldavaid jäätmekärbmeid (nt aegunud pestitsiidid või saastunud seadmed). Kõnealune import pärineb nendest ELi ja kolmandatest riikidest, kus puudub vajalik tehnoloogia selliste jäätmekärbmete nõuetekohaseks kõrvaldamiseks. Import on toimunud kooskõlas Stockholmi konventsiooni sätetega ja aitab kaasa püsivate orgaaniliste saasteainete üldisele vähendamisele ELis ja kogu maailmas.

Väljapoole ELi oli püsivate orgaaniliste saasteainete eksport peaaegu olematu. Teadusuuringutes kasutatavate standardite erandi alusel eksporditi ühest liikmesriigist ainult paar kilogrammi lindaani.

Mõnes liikmesriigis leidis veel vananenud pestitsiidide varusid, mis sisaldavad püsivaid orgaanilisi saasteaineid, ja mille tootmine, kasutamine ja turulelaskmine on praegu püsivate orgaaniliste saasteainete määrusega rangelt keelatud. Need varud ulatuvad vähem kui 50 000 tonnini ning sisaldavad hinnanguliselt 2000–9000 tonni püsivaid orgaanilisi saasteaineid.

Stockholmi konventsioonist tulenev kohustus lõpetada polüklooritud bifenüülide (PCBd) kasutamine seadmetes aastaks 2025 kajastub osaliselt nõukogu direktiivis 96/59/EÜ polüklooritud bifenüülide ja polüklooritud terfenüülide (PCB/PCT) kõrvaldamise kohta, millega nõuti, et liikmesriigid töötaksid välja üle 5 dm³ PCBsid sisaldavate seadmete registrid ja tagaksid, et registritesse kantud, PCBsid sisaldavad seadmed puhastatakse saastusest või

kõrvaldatakse hiljemalt 31.12.2010. Vastavalt direktiivile 96/59/EÜ koostasid kõik liikmesriigid PCBsid sisaldavate seadmete loetelud ning tegevuskavad nende kogumiseks ja kõrvaldamiseks.

2011. aastal läbi viidud uuring ja 2014. aastal tehtud hindamine näitasid, et PCBsid sisaldavate seadmete kindlakstegemisel ning PCBsid sisaldavate jäätmete kõrvaldamisel toimus ELis suur edasimineku, mille jooksul saavutasid mõned liikmesriigid peaaegu juba 2010. aasta eesmärgi. Kuid enamik liikmesriike ei jõudnud eesmärgini puhastada saastest või kõrvaldada PCBsid sisaldavad vedelikud ja seadmed tähtajaks 31.12.2010 ning seega jätkus töö PCBsid sisaldavate vedelike kindlakstegemisel, kõrvaldamisel ja likvideerimisel ka peale 2010. aastat.

Polübroomitud difenüüleetreid (PBDEd) tetra-BDE, penta-BDE, hekso-BDE ja hepta-BDE toodeti ja kasutati liidus leegiaeglustina kuni hiliste 1990ndateni ning seejärel kasutati neid mõnda aega veel teatavates toodetes, eelkõige plastis, mida kasutati elektri- ja elektroonikaseadmetes. Kuigi nende tootmine ja kasutamine on tulenevalt reguleerivatest meetmetest ja nende asendamisest deka-BDEga lõpetatud, on nende olemasolu elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmetes ELis endiselt suur probleem.

On märke, et ainult paar täiemahulist elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmete käitluskohta eraldavad PBDEsid sisaldavaid plaste vastavalt ELi õigusaktides sätestatud nõuetele. Seepärast on teatavaid kahtlusi, kas ELi taaskasutusettevõtete suutlikkus PBDEsid sisaldavate plastijäätmete eraldamiseks teistest plastmaterjalidest on praegu piisavalt välja arendatud, et eraldada põhiosa PBDEsid sisaldavat plastijäätmete voogu. Andmed näitavad, et elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmetest saadud ja PBDEsid sisaldav plast on praegu Euroopa ringlussevõtu toimingutes korralikult kontrollimata.

Perfluorooktaansulfoonhappe, selle soolade ja perfluorooktaansulfonüülfluoriidi tootmine, turulelaskmine ja kasutamine on reguleeritud püsivate orgaaniliste saasteainete määrusega. Suurem osa kasutusviisidest on keelatud, kuid püsivate orgaaniliste saasteainete määrusega on siiski lubatud mõned erandid, mida on oluliselt vähem kui Stockholmi konventsioonis, sest paljude selliste kasutusviiside jaoks on olemas alternatiivid. Erandeid vaadatakse korrapäraselt üle ja nende kasutamine aja jooksul väheneb.

Heksabromotsüklododekaan on broomi sisaldav leegiaeglusti, mida on kõikjal ELis laialdaselt kasutatud paisutatud polüstüreenist (EPS) ja ekstrudeeritud polüstüreenist (XPS) isolatsiooniplaatides, mida kasutatakse katuste ja seinatõksuste isolatsiooniks. Selle kemikaali lisamine 2016. aastal püsivate orgaaniliste saasteainete määrusesse keelab aine igasuguse kasutamise ajaliselt piiratud erandiga, mis lubab aine paisutatud polüstüreetoodetes.

Leiti, et vähenesid juhuslikud pentaklorobenseeni heited keskkonda (enamjaolt õhku ja vähemal määral pinnasesse), mis tekivad peamiselt söest energia tootmisel (ligikaudu 83 %) ja tahkekütuste, nagu puit ja segajäätmed, põletamisel kodustes küttekolletes (8 %). E-PRTRi andmestikus teavitavad ajavahemikul 2007–2012 ainult mõned paigad kogu ELis pentaklorobenseeni õhkuheidest ja 2013. aastal ei täheldatud ühtegi heidet.

5. ja 6. peatükis antakse lisateavet muude kohustuste täitmise kohta kui need, mis on otseselt seotud loetletud kemikaalidega. Nendes näidatakse, et teabevahetus tehnilistes küsimustes nii liikmesriikide vahel kui ka kolmandate riikidega on endiselt keeruline ja seda tuleks parandada, et toetada paremini konventsiooni eesmärki. Samuti tuleks täiendada liikmesriikide ametiasutuste ja komisjoni poolt üldsusele kättesaadavaks tehtud teavet püsivate orgaaniliste saasteainete kohta, et suurendada nendealast teadlikkust.

Euroopa Liit ja liikmesriigid annavad märkimisväärsed tehnilist ja rahalist abi, et toetada eri vahendite kaudu konventsiooni rakendamist arengumaades.

6. ÜLDISED JÄRELDUSED

Euroopa Liidu õiguslikud meetmed, mis on seotud püsivate orgaaniliste saasteainete tootmise, turulelaskmise ja kasutamisega ning püsivaid orgaanilisi saasteaineid sisaldavate või nendest koosnevate jäätmete käitlemisega, on piisavalt põhjalikud, et täita konventsioonist ja püsivate orgaaniliste saasteainete protokollist tulenevaid kohustusi.

Püsivate orgaaniliste saasteainete kaotamisel on saavutatud märkimisväärne edu. Kõikide püsivate orgaaniliste saasteainete tootmine ja kasutamine on keelatud, välja arvatud mõned väikesed erandid. ELi põhiväljakutse on kõrvaldada püsivad orgaanilised saasteained jäätmeringlusest ja järelejäänud varudest, kuna need on endiselt peamiseks heiteallikaks.

Kooskõlas Stockholmi konventsioonist tulenevate kohustustega ja võttes arvesse olukorda Euroopa Liidus, kirjeldatakse rakenduskavas 30 meetet, mis on vajalikud kohustuste täitmiseks. Kaheksa meetet on uued ja pööravad eelkõige tähelepanu äsja nimekirja kantud kemikaalidele. Üheksa meetet on püsimeetmed ja 13 meetet olid loetletud juba eelmises rakenduskavas ning kehtivad endiselt, sest neid pole veel lõpule viidud.

Püsivate orgaaniliste saasteainete eraldumine juhusliku tootmise tõttu on jätkuvalt üks ELi olulisemaid probleeme. Mitmete toimingute eesmärk on seega vastavasisuliste meetmete väljatöötamine, et püsivate orgaaniliste saasteainete heidet veelgi vähendada. Püsivate orgaaniliste saasteainete juhusliku tekkimise ennetamisega (neid ära hoidvate protsesside ja tehnoloogiate väljatöötamise kaudu) tuleb eelkõige tegeleda tööstusliku tootmise valdkonnas, aga ka kodumajapidamistes asuvate allikate puhul, nagu näiteks hajuspõletamise allikad. Endiselt on vaja täiendavaid teadusuuringuid ja tehnoloogiaarendusi.

Kõik liikmesriigid koostasid polüklooritud bifenüüle (PCB) sisaldavate seadmete loetelud ning nende kogumise ja kõrvaldamisega seotud tegevuskavad. Teave PCBsid sisaldavate seadmete ja jäätmete praeguste koguste kohta ELis näitas, et PCBsid sisaldavaid seadmeid kasutatakse endiselt märkimisväärselt palju. Avalikus kasutuses olnud PCBde kogused ei ole teada, nagu ka nende PCBsid sisaldavate toodete arv, mida jätkuvalt kasutatakse või millest võivad saasteained keskkonda eralduda. Vaja on täiendavaid jõupingutusi, et saavutada Stockholmi konventsiooni eesmärk lõpetada PCBde kasutamine aastaks 2025.

ELis toodetakse hetkel piiratud mahu perfluorooktaansulfoonhapet, selle soolasid ja perfluorooktaansulfonüülfluoriidi (PFOS). PFOSi kasutamine metallpindamistööstuses on peamine järelejäänud sihtotstarbeline PFOSi eraldumise allikas. Alternatiive ja aseaineid sellele on juba uuritud ning neid tuleb rakendada, et PFOSi kasutamine järk-järgult täielikult lõpetada.

Heksaklorotsükloheksaani (HCH) jäätmetega saastatud alade kindlakstegemine ja haldamine on Euroopa Liidus probleem. Ajakohastatud hinnangust selgus, et ELis ladestatud HCH-jäätmed võivad ulatuda 1,8–3 miljoni tonnini. Seitseteist liikmesriiki on olemasolevates riiklikes rakenduskavades tunnistanud saastatud maa probleemiks, mille lahendamiseks on vaja edasisi meetmeid. Saastatud alade kindlakstegemiseks ja nende keskkonnaohutuks puhastamiseks võib vaja minna koordineeritud strateegiat.

Liikmesriikide aruandlus komisjonile on eeltingimuseks, et EL saaks välja selgitada edasised meetmed Stockholmi konventsiooni rakendamiseks ja selle eesmärkide saavutamiseks ning esitada konventsiooni sekretariaadile asjakohaseid aruandeid. Mitmed liikmesriigid pole siiski veel oma aruandekohustust täitnud ja peavad sellega tegelemist parandama.

Mis puudutab seiret, siis hoolimata tõsiasiast, et liikmesriikide ameti- ja teadusasutused ning ELi institutsioonid teevad ELi õigusaktide, riiklike ja rahvusvaheliste algatuste ning teadusliku uudishimu tulemusena suuri jõupingutusi arvukate kemikaalide jälgimiseks erinevates maatriksites (vesi, õhk, elustik, pinnas, rinnapiim jne), esineb lünki teadmistes keemilise koormuse kohta. Selle põhjuseks on, et seiretegevuse tulemusel saadud keemilisi andmeid ei ole kogutud, hallatud ja hinnatud ühtsel ning kättesaadaval viisil. Nimetatud lünga kõrvaldamiseks asutati Euroopa tasandil keemilise seire andmete teabeplatvorm, mis tulevikus tagab kooskõlastatud ja integreeritud lähenemisviisi andmete kogumisele, säilitamisele, hindamisele ning neile juurdepääsule.

Euroopa Liit peaks looma mehhanisme komisjoni ja liikmesriikide kahepoolsete püsivate orgaaniliste saasteainetega seotud abiprogrammide vaheliseks paremaks kooskõlastamiseks, et tagada olemasolevate vahendite tõhusam kasutamine. Teadlikkuse suurendamiseks ja ELi rahastamisvahenditest püsivate orgaaniliste saasteainetega seotud tegevuse jaoks antava toetuse tõendamiseks võib esitada konkreetse teabe püsivate orgaaniliste saasteainete teemat käsitleval komisjoni veebilehel.